

**REHABILITACIJA UČINILACA KRIVIČNIH DJELA U BOSNI I HERCEGOVINI,
REPUBLICI HRVATSKOJ I REPUBLICI SRBIJI**

Prof. dr Vildana Pleh
Pravni fakultet Univerziteta u Sarajevu²⁴⁶

Elma Bračković, MA iur
Advokatski stručni saradnik

Melika Bašić, MA iur
Viša pravna savjetnica u KPMG Tax&Advisory B-H d.o.o

Sažetak: *Rehabilitacija predstavlja pravo osuđene osobe da se nakon proteka određenog vremena od izdržane kazne, te pod uslovima određenim zakonom, smatra osobom koja nije počinila krivično djelo. Znači, svrha rehabilitacije je da obustavi negativno dejstvo pravnih posljedica osude, te da se na taj način bivši osuđenik izjednači u svim pravima sa ostalim građanima. Autorice u radu govore o pojmu, vrstama te historijskom toku razvoja sistema rehabilitacije. Ukazuju na probleme u vezi sa nastupanjem rehabilitacije, kao i na razlike u odnosu na slične krivičnopravne institute, koji mogu stvarati zabunu u poimanju ovog instituta. U najvećem dijelu rada, daju osvrt na aktuelna rješenja u propisima Bosne i Hercegovine, Republike Hrvatske i Republike Srbije, naglašavajući važne sličnosti i razlike između navedenih rješenja i ukazujući na specifične institute, kaznene evidencije i posebne registre specifičnih učinilaca pojedinih krivičnih djela.*

Ključne riječi: *rehabilitacija, osuđene osobe, Bosna i Hercegovina, Republika Srbija, Republika Hrvatska, propisi, praksa*

Uvod

Rehabilitacija zapravo predstavlja pravo osuđene osobe da se nakon proteka određenog vremena od izdržane kazne, te pod uslovima određenim zakonom smatra osobom koja nije počinila krivično djelo. Radi se o krivičnopravnom institutu koji ima cilj da podstiče na dobro vladanje osuđenike nakon izvršene krivične sankcije, te isti zapravo predstavlja ustanovu koja treba da reguliše položaj osuđenika po izvršenoj krivičnopravnoj sankciji i omogući njegovo vraćanje u normalne uslove društvenog života. Institut rehabilitacije doprinosi resocijalizaciji bivšeg osuđenika, ali utiče i na sprečavanje recidivizma, pa na taj način nije samo u interesu bivšeg osuđenika, već je interesu cijelog društva. Svrha instituta rehabilitacije je da obustavi negativno dejstvo pravnih posljedica osude, te da se na taj način bivši osuđenik izjednači u svim pravima sa ostalim građanima.

Veoma važna tema su specijalni registri počinitelja posebnih krivičnih djela, posebno na štetu djece i maloljetnika.²⁴⁷ Riječ je o posebnom registru osoba osuđenih za krivična djela protiv spolne slobode i morala prema djeci o čijem konačnom uspostavljanju se trenutno govori u FBiH i u procedure je donošenje zakona o posebnom registru osoba osuđenih za krivična djela protiv spolne slobode i

---

²⁴⁶ v.pleh@pfsa.ba

²⁴⁷ Ovom temom se nećemo puno baviti jer ona zahtjeva puno više pažnje nego što joj ovom prilikom možemo posvetiti.

morala prema djeci. U Republici Srpskoj ovakav registar postojao od 2018. godine.²⁴⁸ Zakonikom je predviđeno da se u okviru krivične evidencije formira poseban registar učinilaca ovih djela, kroz koji će se vršiti kontrola pravosnažno presuđenih seksualnih prestupnika, kako bi se onemogućilo da te osobe dolaze u kontakt s djecom. Ubrzo nakon toga usvojen je Zakon o posebnom registru lica pravosnažno osuđenih za krivična djela seksualne zloupotrebe i iskorištavanja djece.²⁴⁹

1. Pojam instituta rehabilitacije

Rehabilitacija (lat. *re* – ponovo + *habilis* - prikladan) po svom izvornom značenju, sadržaju i učinku znači “uspostavljanje dobrog glasa, ugleda, časti, povjerenja, prikladnosti, biti ravnopravnim građaninom u pravima i slobodama nakon počinjenja krivičnog djela, kao i svi ostali koji se nisu kažnjivo ponašali”.²⁵⁰ Institut rehabilitacije nastao je kao odgovor nauke krivičnog prava da se po proteku određenog vremena od izdržane kazne, od bivšeg osuđenika otklone negativna dejstva osude. “Rehabilitacija je pravo osuđene osobe da se nakon proteka određenog vremena od izdržane kazne i pod uvjetima određenim zakonom smatra osobom koja nije počinila kazneno djelo”.²⁵¹

Budući da može doći do svojevrsne zabune prilikom tumačenja i razumijevanja pojma rehabilitacije, naglašavamo da se ovaj rad bavi krivičnom rehabilitacijom, a ne društveno-socijalnom rehabilitacijom koja nema krivičnopravni karakter, a odnosi se na poteškoće sa kojima se bivši osuđenik, čak iako je u potpunosti rehabilitovan u krivičnom smislu, može susresti u raznim sferama društvenog života, budući da društvo “teško” zaboravlja kriminalnu prošlost pojedinca, pa stav socijalne sredine često može ostati nepromijenjen u pogledu ličnosti bivšeg osuđenika. Zapravo, na taj način zaista može biti otežana socijalno-društvena rehabilitacija učinilaca krivičnih djela, pa u tom smislu “krivična rehabilitacija svojim učinkom pravnog prestanka svih smetnji koje je krivična osuda prouzrokovala može pomoći na putu ponovnog uspostavljanja izgubljenog socijalnog polažaja bivšeg osuđenika”.²⁵² Stigma kao jedna od socijalnih predrasuda očituje se u negativnom shvaćanju osuđene osobe, što dovodi do znatnog smanjenja prilika u životu stigmatiziranih osoba, te takva svojevrsna stigmatizacija može imati negativno dejstvo, pa ponovno potaknuti društveno neprihvatljivo i kažnjivo ponašanje.

Kada je u pitanju shvatanje pojma rehabilitacije učinilaca krivičnih djela, svrishodno je definisati prirodu ovog instituta, odnosno riješiti dilemu da li se radi o institutu materijalnog krivičnog, procesnog ili izvršnog krivičnog prava. Naime, u ranijim zakonodavnim sistemima, rehabilitacija je pominjana samo u krivičnom postupku, “po uzoru na francusko pravo, budući da je rehabilitacija prvi put uvedena kao jedna sistematizirana ustanova u francuski revolucionarni Krivični zakonik iz 1791. godine.”²⁵³ Savremena krivična zakonodavstva propise o rehabilitaciji regulišu materijalnim

²⁴⁸ Uspostavljen je usvajanjem novog Krivičnog zakonika Republike Srpske iz 2017. godine “Službeni glasnik Republike Srpske” br. 64/17. Izvor: <https://www.narodnaskupstinars.net/?q=la/akti/usvojeni-zakoni/krivi%C4%8Dni-zakonik-republikesrpske>

²⁴⁹ Zakon o posebnom registru lica pravosnažno osuđenih za krivična djela seksualne zloupotrebe i iskorištavanja djece, Službeni glasnik Republike Srpske, br. 31/18. Izvor: <https://www.narodnaskupstinars.net/?q=la/akti/usvojeni-zakoni/zakon-o-posebnom-registru-licapravosna%C5%BCeno-osu%C4%91enih-za-krivi%C4%8Dna-djela-seksualne-zloupotrebe-iiskori%C5%A1tavanja-djece> Više o ovoj temi vidi: <http://zenskamreza.ba/site/wp-content/uploads/2019/10/Zalaga%C4%8Dki-esej-Registar-pedofila-i-silovatelja.pdf>

²⁵⁰ Miloš B., Ljiljana F., Ivanka M. i Zdravko R. (2005) Komentari krivičnih/kaznenih zakona u Bosni i Hercegovini, Knjiga I, Savjet/Vijeće Evrope i Evropska komisija, str. 442.

²⁵¹ V. Grozdanić, M. Škorić (2009), „Uvod u kazneno pravo – Opći dio“, Organizator d.o.o. Zagreb, Zagreb, str. 211.

²⁵² D. Jakovljević (1990), “Rehabilitacija u krivičnom pravu“, IDP “Naučna knjiga“, Beograd, str. 57.

²⁵³ *Ibid*, str. 65.

krivičnopravnim normama, dok je postupak brisanja osude regulisan procesnim zakonima, s tim da postoje sistemi koji ovu materiju uređuju propisima *sui generis*. Već na samom početku važno je spomenuti bitnost razlikovanja instituta rehabilitacije od instituta amnestije i pomilovanja, sve s obzirom na cilj i dejstva, budući da i ovi instituti u konačnici mogu dovesti do brisanja osude. Razlika postoji i iz aspekta što amnestija i pomilovanje mogu nastupiti i prije nego osuda nastane, dok rehabilitacija nastupa nakon pravomoćne osude i izvršene krivičnopravne sankcije. Sa druge strane, rehabilitaciji nije cilj da bi se “zaboravila” krivična osuda, već da u budućnosti prestanu njene pravne posljedice.

U historijskom smislu, u krivičnopravnoj teoriji postoje različiti sistemi rehabilitacije, počev od sistema milosti koji bi u današnjem vremenu predstavljao neku vrstu pomilovanja, putem kojeg bi se stekli učinci rehabilitacije, a koju bi suverena vlast dodjeljivala osuđeniku. Nadalje, postoji sistem sudske rehabilitacije, gdje se rehabilitacija može steći isključivo na molbu osuđenika po diskreacionoj ocjeni i odluci suda, ukoliko su ispunjene pretpostavke propisane zakonom. Nadalje, postoji i zakonski sistem, gdje rehabilitacija nastupa *ex lege* brisanjem osude iz kaznene evidencije, a za koje brisanje osude je potreban protek određenog roka, pod uslovima da nije bilo drugih osuda u zakonom propisanom periodu počev od isteka kazne, pomilovanja ili zastarjelosti. Značajno je pomenuti VII međunarodni kongres Krivičnog prava koji se održao u Atini 1957. godine, gdje je vođena diskusija o zakonskim i socijalnim posljedicama krivične osude, gdje je između ostalog ukazano i na institut rehabilitacije kao jedan korisan institut savremenog krivičnog prava koji dobija određenu ulogu u “stajanju u kraj pretjerano dugom trajanju pravnih posljedica osude”.²⁵⁴ Sistem zakonske rehabilitacije iz početka je kritikovan, ali je uprkos kritikama zastupljen u savremenom krivičnom pravu.

U savremenim krivičnim zakonodavstvima, da bi osuđenik stekao pravo na rehabilitaciju potrebno je da se ispune određeni propisani uslovi, a jedan od uslova je i protek izvjesnog vremena od izvršenja krivičnopravne sankcije, uključujući i protek vremena od gašenja kazne amnestijom, pomilovanjem ili zastarjelošću. Računanje roka ukoliko se radi o kazni lišenja slobode, počinje se računati od isteka kazne, prvim danom amnestije ili pomilovanja, koji su jednaki izvršenju, odnosno od prvog dana kada je zastarjelost stečena. Ispunjenje uslova za sticanje prava na rehabilitaciju osuđenika nastoji učiniti izvjesnim olakšavanje osuđeniku da se uključi u sve tokove života na slobodi, te na taj način učini efikasnijim njegova resocijalizacija i integracija u društvo.

Pri tome, pri formulisanju uslova za sticanje prava na rehabilitaciju trebaju prevladati razlozi razumne kriminalne politike, da težnja osuđenika umjesto ka rehabilitaciji ne bi otišla u smjeru ponovnog učinjenja krivičnog djela. Nadalje, kao zajednički faktor savremenih zakonodavstva uzima se i “dobro vladanje, odnosno ponašanje osuđenika” nakon izvršenja krivičnopravne sankcije, a koji u savremenim krivičnim zakonodavstvima, kada je u pitanju zakonska rehabilitacija, uključuje njegova vanjska djelovanja u smislu nečinjenja novih krivičnih djela, dok kada je u pitanju sudska rehabilitacija, ista može da uključuje i moralnu korekciju osuđenika u širem smislu. Navedeno je moguće objasniti da kod sudske rehabilitacije “dobro vladanje” osuđenika nakon izdržane, oproštene ili zastarjele kazne, zapravo pored uzdržavanja od činjenja krivičnih djela bi trebalo uključiti dostizanje takvog moralnog nivoa u svijesti osuđenika iz kojeg je vidljiva njegova stvarna promjena i potpuna resocijalizacija, kako za vrijeme institucionalnog tretmana, tako i po njegovom okončanju. Kada je u pitanju zakonska rehabilitacija, ista se zasniva na pretpostavci da je samim nečinjenjem novih krivičnih djela ostvarena moralna korekcija osuđenika. Postoje izvjesne kritike teoretičara iz krivičnopravne doktrine kada je u pitanju “pretpostavljena” moralna korekcija osuđenika kod zakonske rehabilitacije, a usmjerena je na nepravilan pristup benefitima rehabilitacije za one osuđenike koji su posmatrano kroz kaznenu evidenciju “besprijeekorni”, dok realno stanje je zapravo drugačije. Kritike mogu ili ne moraju biti opravdane, ali zaključak je da se na pretpostavku zadovoljenih kriterija za zakonsku rehabilitaciju treba osloniti sve dok se ne dokaže suprotno. Kada je u pitanju sudska rehabilitacija, ocjena suda se odnosi na “dobro vladanje” osuđenika nakon izdržane, oproštene ili zastarjele kazne, te može uključivati različite okolnosti koje sudovi uzimaju u obzir

---

²⁵⁴ *Ibid*, str. 70.

prilikom donošenja odluke o brisanju osude koja vodi ka rehabilitaciji, što ovisi od zakonodavstva do zakonodavstva. Vrlo često se u literaturi rehabilitacija zapravo izjednačava sa prestankom pravnih posljedica osude, odnosno brisanjem osude, mada se ne radi o identičnim pojmovima, budući da sva tri pojma predstavljaju zasebne krivičnopravne institute. Svrha instituta rehabilitacije je da obustavi negativno dejstvo pravnih posljedica osude i na taj način bivši osuđenik se izjednači u svim pravima sa ostalim građanima. Savremeno krivično zakonodavstvo i doktrina krivičnog prava, te kriminalne politike svake društvene zajednice imaju tendenciju i polaze od toga da je svrha kažnjavanja između ostalog i resocijalizacija bivšeg osuđenika, njegovo prilagođavanje i reintegriranje u društvo. Rehabilitacija učinilaca krivičnih djela se može ostvariti u formi i na način, odnosno pod uslovima predviđenim zakonom. "Rehabilitacija ima tri cilja, a to su da se ponovno uspostavi raniji položaj punopravnog građanina, te zaboravi kriminalna prošlost osuđenika, da se izvrši kompenzacija između krivičnopravnog ponašanja i dobrog vladanja poslije osude, te da se osuđenik stimuliše na lični doprinos svom procesu resocijalizacije".²⁵⁵

Dejstva rehabilitacije se dakle ogledaju i u prestanku pravnih posljedica osude, te u brisanju krivične osude iz kaznene evidencije. Vođenje postupka za donošenje odluke o brisanju osude ili prestanku mjera sigurnosti i pravnih posljedica osude omogućava različite oblike društvenog prihvatanja osobe protiv koje je vođen krivični postupak u kojem su mu pravomoćno izrečene odgovarajuće krivičnopravne sankcije".²⁵⁶ Važno je istaknuti da se dejstva rehabilitacije ostvaruju samo za budućnost, odnosno da dejstva nastupaju od dana kada je rehabilitacija stečena i nemaju povratnu snagu. U zakonodavstvima može biti inkorporirano rješenje koje se odnosi na prava trećih osoba koja se zasnivaju na osudi. U tom smislu rehabilitovano lice, i pored rehabilitacije može ostati u građanskopravnoj obavezi prema oštećenom licu koja bi se ostvarivala u parničnom postupku, a koja ima uporište u krivičnoj presudi.

U savremenim krivičnim zakonodavstvima i pravnim sistemima prisutna su dva osnovna oblika rehabilitacije, odnosno puna i ograničena rehabilitacija "s obzirom na način vođenja kaznene evidencije, brisanja podataka iz kaznene evidencije, brisanje osude, te obzirom na pretežnost interesa društva za trajnim i vjerodostojnim podacima o osuđenoj osobi ili s obzirom na pretežnost socijalizacije i reintegracije osuđenih osoba."²⁵⁷ Kod prvog oblika rehabilitacije, odnosno kod pune rehabilitacije pretežnu ulogu ima tendencija za bržom reintegracijom osuđenika u društvo, gdje za pojedine kategorije osoba osuđenih na relativno blaže kazne, rehabilitacija nastupa po samom proteku zakonom određenih rokova (zakonska rehabilitacija), dok za kategorije osuđenika na teže kazne, rehabilitacija nastupa na molbu osuđene osobe, s tim da se u oba slučaja u konačnici osoba smatra po zakonu neosuđivanom, te je u potpunosti izjednačena sa ostalim građanima. Dakle, u tom smislu rehabilitacija je moguća za sve vrste osuda, pa čak i za osude za najteža krivična djela, a rehabilitovana osoba ne može imati bilo kakve pravne posljedice svoje ranije osude. Razlika u odnosu na drugi oblik rehabilitacije, odnosno tzv. "ograničenu" rehabilitaciju, se ogleda o nemogućnosti rehabilitacije u slučaju izvršenja pojedinih krivičnih djela ili za osude na "teže kazne", te u tom smislu nikada ne može nastupiti potpuna rehabilitacija, odnosno osuđena osoba do kraja života zadržava status osuđene osobe.

---

²⁵⁵ *Ibid*, str. 54.

²⁵⁶ H. Sijerčić-Čolić (2019), "Krivično procesno pravo, Knjiga II, Tok redovnog krivičnog postupka i posebni postupci", Pravni fakultet Univerziteta u Sarajevu, Sarajevo, str. 239.

²⁵⁷ Komentari krivičnih/kaznenih zakona u Bosni I Hercegovini, Knjiga I, Savjet/Vijeće Evrope I Evropska komisija, 2005., str. 442.

Rehabilitacija učinilaca krivičnih djela u Bosni i Hercegovini

Imajući u vidu da su u Bosni i Hercegovini na snazi četiri krivična zakona²⁵⁸ u nastavku će tema rehabilitacije biti obrađena u okviru prednje pomenutih aktuelno važećih propisa interpolirano kao jedna cjelina, s obzirom na neznatne razlike u regulisanju ovog instituta uz izuzetak pojedinih odredbi KZ RS. Ono što karakteriše zakonska rješenja jeste činjenica da zakonodavac na svojevrsan način uvodi sistem ograničene rehabilitacije, gdje ista ne može nastupiti u svim slučajevima, ali pri tome prihvatajući i princip fikcije neosuđivanosti u slučaju brisanja osuda, a sve “rukovodeći se pri tome kriminalnopolitičkim ciljevima, zaštitom društva od kriminaliteta, te razlozima resocijalizacije osuđenih osoba.”²⁵⁹ U tom smislu, osobi kojoj je osuda brisana, ista se ima smatrati neosuđivanom.

U tri krivična zakona rehabilitacija je propisana na identičan način da poslije izdržane, oprostene ili zastarjele kazne zatvora, kazne dugotrajnog zatvora ili kazne maloljetničkog zatvora, osuđena lica uživaju sva prava utvrđena ustavom, zakonom i drugim propisima, te mogu sticati sva prava, osim onih koja su im ograničena mjerom sigurnosti ili nastupanjem pravne posljedice osude.²⁶⁰ Odredbe se primjenjuju i na lica na uslovnom otpustu, ako njihova prava nisu ograničena posebnim propisima o uslovnom otpustu sa izdržavanja kazne zatvora. Krivični zakon RS propisano je da poslije izdržane, oprostene ili zastarjele kazne zatvora ili maloljetničkog zatvora, osuđena lica i prije rehabilitacije uživaju sva prava utvrđena ustavom, zakonima ili drugim propisima osim onih koja su im ograničena uslijed izrečene mjere bezbjednosti ili uslijed nastupanja pravne posljedice osude, a da se isto odnosi i na osuđenika na uslovnom otpustu.²⁶¹

Dakle, iz prednje navedene odredbe može se zaključiti da osuđivanost sama po sebi ne može biti bilo kakvom osnovom za ograničenje prava osuđenih osoba, međutim, ovako definisana rehabilitacija ima deklaratoran karakter, budući da puna rehabilitacija ne može nastupiti prije prestanka pravnih posljedica osude odnosno prije prestanka mjera sigurnosti. U tom smislu prednje odredbe bi trebalo posmatrati kao “osnovnu rehabilitaciju”.²⁶² Zakon u citiranoj odredbi propisuje da potpuna rehabilitacija ne može nastupiti prije nego prestanu mjere sigurnosti kao i pravne posljedice osude. Međutim, vidljivo je da je mogućnost sticanja potpune rehabilitacije, za one učiniocze za koje je ona po zakonu moguća, ograničena mjerama sigurnosti.²⁶³ Svrha ovih mjera je otklanjanje stanja ili uslova

---

²⁵⁸ Krivični zakon Bosne i Hercegovine “Službeni glasnik BiH” br. 3/2003, 32/2003 - ispravka 37/2003, 54/2004, 61/2004, 30/2005, 53/2006, 55/2006, 8/2010, 47/2014, 22/2015, 40/2015, 35/2018 i 46/21 od 27.7.2021. – (Odluka Visokog predstavnika za BiH) (KZBiH); Krivični zakon Federacije Bosne i Hercegovine „Službene novine FBiH“, br. 36/2003, 21/2004 – ispr., 69/2004, 18/2005, 42/2010, 42/2011, 59/2014, 76/2014, 46/2016 i 75/2017 (KZ FBiH) Krivični zakonik Republike Srpske „Službeni glasnik RS“, br. 64/2017, 104/2018 – odluka US, 15/2021 i 89/2021(KZ RS); Krivični zakon Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine „Službeni glasnik Brčko Distrikta BiH“, br. 19/2020 – prečišćeni tekst,

²⁵⁹ Miloš B., Ljiljana F., Ivanka M. i Zdravko R. (2005) Komentari krivičnih/kaznenih zakona u Bosni i Hercegovini, *op.cit.*, str. 441.

²⁶⁰ U glavi XIII članom 117. KZ BiH, u glavi XIII članom 121. KZ FBiH, te u glavi XIII članom 121. KZ BD BiH.

²⁶¹ Članom 89. stav 4. KZ RS

²⁶² V. Grozdanić, M. Škorić, *op.cit.*, str. 212.

²⁶³ U smislu odredbi člana člana 69. KZ BiH mjere bezbjednosti su obavezno psihijatrijsko liječenje, obavezno liječenje od zavisnosti, zabrana vršenja poziva, djelatnosti ili dužnosti. Nadalje, u smislu odredbi člana 71. KZ FBiH, sigurnosne mjere su obavezno psihijatrijsko liječenje, obavezno liječenje od ovisnosti, zabrana vršenja poziva, aktivnosti ili funkcija, zabrana upravljanja prijevoznim sredstvom i oduzimanje predmeta. Članom 71. KZ BD BiH mjere sigurnosti su obavezno psihijatrijsko liječenje, obavezno liječenje od ovisnosti, zabrana vršenja poziva, djelatnosti ili dužnosti, zabrana upravljanja motornim vozilom, zabrana prisustvovanja određenim sportskim priredbama, zabrana približavanja I komunikacije s određenim licem, obavezan psihosocijalni tretman, udaljenje iz zajedničkog domaćinstva, te oduzimanje

koja mogu uticati da učinilac ubuduće čini krivična djela.²⁶⁴ Primjera radi, mjera bezbjednosti iz KZ BiH koja bi predstavljala smetnju potpunoj rehabilitaciji je mjera bezbjednosti zabrane vršenja poziva, djelatnosti ili dužnosti,²⁶⁵ s obzirom da se ista može izreći u trajanju koje ne može biti kraće od jedne ni duže od deset godina računajući od dana pravosnažnosti te odluke, s tim da se vrijeme provedeno na izdržavanju kazne ne uračunava u vrijeme trajanja ove mjere. Sigurnosne mjere iz KZ FBiH koje mogu otežavati put potpunoj rehabilitaciji, odnosno brisanju osude su zabrana vršenja poziva, aktivnosti ili funkcija²⁶⁶, čije trajanje je identično uređeno kao u KZ BiH, te zabrana upravljanja prevoznim sredstvom²⁶⁷ čije trajanje ne može biti kraće od tri mjeseca ni duže od pet godina, računajući od pravosnažnosti sudske odluke, s tim da se vrijeme izvršenja kazne zatvora ne uračunava u vrijeme trajanja ove mjere. Rješnija u KZ BD BiH i KZ RS su gotovo identična u pogledu vrsta mjera bezbjednosti, uz razliku mjere zabrane vršenja poziva, djelatnosti ili dužnosti koja se izriče učiniocima krivičnog djela na štetu polnog integriteta djeteta u rješenjima KZ RS. One mjere koje mogu predstavljati ograničenje i prolongiranje nastupanja rehabilitacije su zabrana vršenja poziva, djelatnosti ili dužnosti²⁶⁸, zabrana upravljanja motornim vozilom²⁶⁹ i zabrana prisustvovanja određenim sportskim priredbama²⁷⁰.

U pogledu trajanja zabrana vršenja poziva djelatnosti ili dužnosti i zabrane upravljanja motornim vozilom, rješenja su identična kao u KZ FBiH i KZ BD BiH. Što se tiče pravnih posljedica osude koje mogu značiti smetnju za nastupanje rehabilitacije, u obzir se mogu uzeti pravne posljedice koje se sastoje u zabrani sticanja određenih prava, kao što su zabrana obavljanja određenih poslova ili dužnosti u tijelima vlasti, privrednim društvima ili drugim pravnim osobama, zabrani sticanja određenih zvanja, poziva ili zanimanja ili promaknuća u službi, te zabrana sticanja određenih dozvola ili odobrenja koja se izdaju odlukom tijela vlasti. Naime, pravne posljedice koje se sastoje u zabrani sticanja određenih prava nastupaju sa danom pravomoćnosti presude i traju najduže deset godina od dana izdržane, oprostene ili zastarjele kazne, ako za pojedine pravne posljedice osude zakon nije

---

predmeta. Identično odredbama KZ BD BiH, propisano je i u članu 72. KZ RS s tim da je razlika što mjera bezbjednosti obaveznog psihijatrijskog ličenja propisana je odvojeno kao mjera koja se izvršava u zdravstvenoj ustanovi I na slobodi.

²⁶⁴ Član 68. KZ BiH, član 72. KZ FBiH, član 72. KZ BD BiH, član 71. KZ RS,

²⁶⁵ U smislu člana 73. KZ BiH izriču se počiniocu koji je učinio krivično djelo vezano uz svoj poziv, djelatnost ili dužnost, ako postoji opasnost da bi takvo vršenje moglo poticajno djelovati da učini novo krivično djelo vezano uz svoj poziv, djelatnost ili dužnost.

²⁶⁶ Članom 76. KZ FBiH regulisano je da se ova sigurnosna mjera izreči počiniocu koji je počinio krivično djelo vezano uz svoj poziv, djelatnost ili dužnost, ako postoji opasnost da bi takvo obavljanje moglo poticajno djelovati da počinio novo krivično djelo vezano uz svoj poziv, djelatnost ili dužnost.

²⁶⁷ Članom 77. KZ FBiH regulisano je da se mjera izriče učinitelju krivičnog djela protiv sigurnosti prometa kada postoji opasnost da će upravljajući prevoznim sredstvom učiniti novo krivično.

²⁶⁸ Član 76. KZ BD BiH propisuje da se ova mjera izriče učinitelja koji su učinili krivična djela vezana uz svoj poziv, djelatnost ili dužnost, ukoliko postoji opasnost da bi takvo vršenje moglo poticajno djelovati da učini novo krivično djelo vezano uz svoj poziv djelatnost ili dužnost. Ne mogu se izreći u trajanju kraćem od jedne godine niti duže od deset godina računajući od dana pravosnažnosti odluke, s tim da se vrijeme provedeno na izdržavanju kazne zatvora ne uračunava u vrijeme trajanja ove mjere sigurnosti. Identično je uređeno i odredbama člana 77. KZ RS u pogledu definicije ove mjere kao i njenog trajanja, uz izuzetak za učinioce krivičnih djela na štetu polnog integriteta djeteta za koje se izriče mjera bezbjednosti zabrane potpunog vršenja poziva, djelatnosti ili dužnosti, pri čijem obavljanju se ostvaruje neposredan kontakt sa djecom i izriču se bez vremenskog ograničenja.

²⁶⁹ Član 77. KZ BD BiH i član 82a. KZ RS, propisano identično trajanje kao u KZ BiH i KZ FBiH.

²⁷⁰ Članom 77a KZ BD BiH propisano je da se ova mjera izriče u trajanju koje ne može biti kraće od jedne niti duže od pet godina, računajući od pravomoćnosti presude, s tim da se vrijeme provedeno u zatvoru ne uračunava u vrijeme trajanja ove mjere. Identično je propisano odredbama člana 78. KZ RS.

propisao kraće trajanje. Budući da na prvi pogled mjere bezbjednosti, odnosno sigurnosti i pravne posljedice osude koje se ogledaju u zabrani obavljanja određenih poslova ili funkcija u organima vlastima, privrednim društvima ili drugim pravnim osobama izgledaju slično, važno je ukazati na njihove razlike, a to su da mjeru bezbjednosti, odnosno sigurnosti izriče sud, a pravne posljedice osude nastupaju po sili zakona povodom osude za određeno krivično djelo ili osude na određenu kaznu. Nadalje, mjere bezbjednosti, odnosno sigurnosti mogu se izreći uz kaznu, rad za opće dobro na slobodi ili uvjetnu osudu, dok pravne posljedice osude mogu nastupiti samo ako je učinitelju izrečena kazna zatvora. Uz to je važno spomenuti da "izricanje mjera sigurnosti se temelji na sudskoj ocjeni svih okolnosti djela i učinitelja, te uvjerenja suda da je primjena ove krivične sankcije opravdana radi ostvarenja ciljeva specijalne prevencije, dok pravne posljedice osude nastupaju po sili zakona, te njihova primjena ne podliježe nikakvoj prethodnoj ocjeni svrishodnosti njihovog dejstva u konkretnom slučaju."²⁷¹

Ono što može ubrzati postupak rehabilitacije, jeste predviđena moćnost ranijeg prestanka mjera bezbjednosti, odnosno sigurnosti i ranijeg prestanka pravnih posljedica osude, kroz postupak u kojem odluku o navedenom donosi sud, no o tome će biti malo detaljnije rečeno u nastavku rada. Nadalje, članom 89. stav 1. KZ RS propisano da se rehabilitacijom briše osuda i prestaju sve njene pravne posljedice, a osuđeno lice se smatra neosuđivanim. Članom 89. stav 2. KZ RS propisano je da rehabilitacija nastaje ili po osnovu samog zakona kao zakonska rehabilitacija ili na osnovu sudske odluke po molbi osuđenog kao sudska rehabilitacija. Članom 89. stav 3. KZ RS regulisano je da se rehabilitacijom ne dira u prava trećih lica koja se zasnivaju na osudi.

Kada je u pitanju zakonska rehabilitacija, ista je identično uređena materijalnim krivičnim zakonima BiH, FBiH i BD BiH. Odredbama člana 121. KZ BiH, propisano je da se osuda briše po sili zakona, pod uslovom da učinilac krivičnog djela nije ponovno osuđen zbog novog krivičnog djela, kada proteknu sljedeći rokovi: osuda kojom je učinilac oslobođen od kazne briše se iz kaznene evidencije ako osuđenik u roku od jedne godine od dana pravomoćnosti presude ne počinu novo krivično djelo; uslovna osuda se briše iz kaznene evidencije po proteku roka od jedne godine dana od dana prestanka vremena provjeravanja ukoliko za to vrijeme osuđenik ne počinu novo krivično djelo; osuda na novčanu kaznu i kaznu zatvora do jedne godine briše se iz kaznene evidencije po proteku roka od tri godine od dana izvršene, zastarjele ili oproštene kazne, ako za to vrijeme osuđenik ne počinu novo krivično djelo; osuda na kaznu zatvora preko jedne godine zatvora do tri godine zatvora briše se iz kaznene evidencije po proteku roka od pet godine od dana izvršene, zastarjele ili oproštene kazne, ako za to vrijeme osuđenik ne počinu novo krivično djelo; osuda na kaznu zatvora preko tri godine zatvora do pet godine zatvora briše se iz kaznene evidencije po proteku roka od deset godine od dana izvršene, zastarjele ili oproštene kazne, ako za to vrijeme osuđenik ne počinu novo krivično djelo; osuda na kaznu zatvora preko pet godine zatvora do deset godine zatvora briše se iz kaznene evidencije po proteku roka od petnaest godina od dana izvršene, zastarjele ili oproštene kazne, ako za to vrijeme osuđenik ne počinu novo krivično djelo. Dakle, u konkretnom slučaju budući da se radi o zakonskoj rehabilitaciji, osuda se briše po sili zakona protekom određenih rokova, uz uvjet da osuđenik nije ponovno osuđen zbog novog krivičnog djela. Identično rješenje nalazi se u odredbama člana 125. KZ FBiH, kao i u odredbama člana 125. KZ BD BiH.

Nadalje, odredbama člana 121. stav 5. i 6. KZ BiH propisano je da se osuda ne može brisati iz kaznene evidencije sve dok traje krivični postupak zbog novog krivičnog djela, te dok traje primjena mjere bezbjednosti, odnosno sigurnosti, niti dok oduzimanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom nije potpuno izvršeno. Identično je uređeno članom 125. stav 5. i 6. KZ FBiH, te odredbama člana 125. stav 5. i 6. KZ BD BiH. Stoga, jasno je da zakon propisuje mogućnost zakonskog brisanja osude, s tim da ograničenje uvodi u smislu da prvobitno mora biti riješeno pitanje mjere bezbjednosti, odnosno mjere sigurnosti, te pitanje oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom. U pogledu KZ RS, pitanje zakonske rehabilitacije uređeno je u glavi VII KZ RS, i to članom 89. stav 2. i

---

²⁷¹ B. Petrović, D. Jovašević, A. Ferhatović (2016), „Krivično pravo II“, Pravni fakultet Univerziteta u Sarajevu, Sarajevo, str. 165.

članom 90. KZ RS. Naime, članom 90. KZ RS propisano je da se zakonska rehabilitacija može primijeniti samo kod lica koja ranije nisu osuđivana ili se po zakonu smatraju neosuđivanim, a nadalje u pogledu rokova koji su potrebni da nastupi zakonska rehabilitacije koji rokovi su propisani članom 90. stav 2. KZ RS, radi se o identičnim rokovima kao i u krivičnom zakonodavstvu na nivou BiH, FBiH i BD BiH, uz razliku u formulaciji glede početka roka, pa se u KZ RS spominje “od dana izvršene, izdržane, oprostene ili zastarjele kazne”, dok je u ZK BiH, FBiH i BD BiH regulisano “od dana izvršene, oprostene ili zastarjele kazne”. U KZ RS, članom 90. stav 3. propisano je da se osuda na novčanu kaznu, kaznu oduzimanja vozačke dozvole ili kaznu zatvora do jedne godine briše se iz kaznene evidencije kada proteknu tri godine od dana izvršene, izdržane, zastarjele ili oprostene kazne, pod uslovom da za to vrijeme osuđenik ne izvrši novo krivično djelo, gdje je razlika vidljiva u odnosu na “kaznu oduzimanja vozačke dozvole”, koju ne poznaje KZ BiH, KZ FBiH i KZ BD BiH.

Nadalje, odbredbama člana 90. stav 3. KZ RS propisano je da zakonska rehabilitacija ne nastaje ako sporedna kazna nije izvršena, ukoliko traje krivični postupak za novo krivično djelo, ako oduzimanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom nije u potpunosti izvršeno ili ukoliko traju izrečene mjere bezbjednosti. Članom 90. stav 4. KZ RS propisano je da će se osuda smatrati brisanom u momentu kada su ispunjeni uvjeti propisanom članom 90. KZ RS, a koji se odnose na rokove za brisanje osude iz kaznene evidencije.

Kada je u pitanju sudska rehabilitacija, odredbama člana 121. stav 2. i 3. KZ BiH je propisano da sud može na molbu osuđenika odrediti da se briše iz kaznene evidencije osuda na kaznu zatvora preko deset godina, ako je protekao rok od 20 godina od dana izdržane, zastarjele ili oprostene kazne, a u tom vremenu osuđenik nije počinio novo krivično djelo, te da sud u tom slučaju uzima u obzir i vodi računa o vladanju osuđenika poslije izdržane kazne, o prirodi krivičnog djela i o drugim okolnostima koje mogu biti od značaja za ocjenu opravdanosti brisanja osude. Identično rješenje je i u odredbama člana 125. stav 2. i 3. KZ FBiH, te odredbama člana 125. stav 2. i 3. KZ BD BiH. Budući da su i zakonska i sudska rehabilitacija propisane istom članom (članom 121. KZ BiH, članom 125. KZ FBiH i članom 125. KZ BD BiH), pravilo da se osuda ne može brisati iz kaznene evidencije sve dok traje krivični postupak zbog novog krivičnog djela, te dok traje primjena mjere bezbjednosti, niti dok oduzimanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom nije potpuno izvršeno, primjenjuje se i na sudsku rehabilitaciju.

Sudska rehabilitacija u KZ RS regulisana je odredbama člana 91. KZ RS, kojim je propisano da sud može na molbu osuđenika odrediti da se iz kaznene evidencije briše osuda na kaznu zatvora preko deset godina, ukoliko protekne dvadeset godina od dana izdržane, oprostene ili zastarjele kazne, a u tom vremenu osuđenik ne izvrši novo krivično djelo. Stavom 2. člana 91. KZ RS propisano je da će sud voditi računa o vladanju osuđenika poslije izdržane kazne, o prirodi krivičnog djela i o drugim okolnostima koje mogu biti od značaja za ocjenu opravdanosti brisanja osude. Sudska rehabilitacije se ne može dati ako traje krivični postupak za novo krivično djelo ili ako oduzimanje imovinske koristi pribavljene krivičnom djelom nije u potpunosti izvršeno. Budući da ne postoje sudske evidencije o sudskoj rehabilitaciju, o njenoj učinkovitosti i zastupljenosti u bosansko-hercegovačkom pravosuđu je nezahvalno govoriti bez statističkih pokazatelja. Brisanjem osude iz kaznene evidencije, kako zakonskim, tako i sudskim, učinilac krivičnog djela se smatra neosuđivanim. Navedeno je identično propisano i u odredbama člana 121. stav 7. KZ BiH, odredbama člana 125. stav 7. KZ FBiH, te odredbama člana 125. stav 7. KZ BD BiH. U KZ RS to je uređeno članom 89. KZ RS, gdje je rečeno da se rehabilitacijom (zakonskom i sudskom) brišu osude i prestaju sve njene pravne posljedice, a osuđenik se smatra neosuđivanim. Dakle, fikcija neosuđivanosti je zastupljena u sva četiri zakona u Bosni i Hercegovini.

S tim u vezi, važno je spomenuti da rehabilitacija, kako zakonska, tako i sudska nije primjenjiva na sve slučajeve. Naime, KZ BiH u članu 121. stav 4. propisuje da se osuda na kaznu dugotrajnog zatvora ne briše. Identično je propisano i odredbama člana 125. stav 4. KZ FBiH i KZ BD BiH. U KZ RS, navedeno je regulisano odredbama člana 89. KZ RS, s tim da ovaj zakon nemogućnosti brisanja osude veže za kaznu doživotnog zatvora, kao i osudu za krivično djelo učinjeno na štetu polnog integriteta djeteta također ne briše iz kaznene evidencije. KZ RS propisuje da se u okviru kaznene evidencije vodi

poseban registar lica koja su pravomoćno osuđena za krivična djela na štetu polnog integriteta djeteta. S tim u vezi, jasno je da krivično zakonodavstvo u Bosni i Hercegovini poznaje ograničenu rehabilitaciju s obzirom na vrstu osude.

KZ BiH, KZ FBiH i KZ RS propisuju da pravne posljedice osude, kako u pogledu prestanka ili gubitka određenih prava, tako i zabrani sticanja određenih prava, nastupaju po sili zakona i to sa danom pravomoćnosti presude. U okolnostima kada je pravna posljedica osude nastala povodom osude na kaznu zatvora, jasno je da se vrijeme provedeno na izdržavanju kazne u zatvoru, ne uračunava u vrijeme trajanja pravne posljedice osude, pa bi pravna posljedica osobe koja se odnosi na zabranu sticanja nekog prava imala svoje dejstvo tek nakon izdržane kazne zatvora. KZ BiH, a identični i KZ FBiH i KZ BD BiH propisuju da pravne posljedice osude koje se odnose na zabranu sticanja određenih prava traju najduže deset godina od dana izdržane, oprostene ili zastarjele kazne, a pri tome je propisano da se posebnim zakonima kojima se uređuje sadržaj pravnih posljedica osude, te da može biti određeno i njihovo kraće trajanje, te za slučaj da zakonom kojim su propisane nije određeno njihovo trajanje, one traju deset godina od dana izdržane, oprostene ili zastarjele kazne. Po isteku vremena njihovog trajanja, osuđena osoba može steći pravo na koje se odnosila pravna posljedica osude. Razlika u odnosu na rješenje u KZ RS postoji u trajanju pravnih posljedica osude koje se odnose na zabranu sticanja određenih prava, pa je taj rok najduže pet godina od dana izdržane, oprostene ili zastarjele kazne, ukoliko za pojedine pravne posljedice nije zakonom propisano kraće trajanje²⁷².

U pogledu prestanka mjera bezbjednosti (u KZ FBiH i KZ BD BiH mjere sigurnosti) zabrane vršenja poziva, djelatnosti ili dužnosti i pravnih posljedica osude koje se odnose na zabranu sticanja određenog prava po odluci suda, isto je uređeno članom 116. KZ BiH, odnosno članom 120. KZ FBiH i KZ BD BiH, dok je u KZ RS to pitanje uređeno odredbama člana 94. KZ RS. Svim prednje pomenutim odredbama propisano je da nakon što proteknu tri godine od dana izdržane, oprostene ili zastarjele kazne, sud može odrediti da prestane pravna posljedica osude koja se odnosi na zabranu sticanja određenog prava, a u odnosu na prestanak mjere bezbjednosti, odnosno mjere sigurnosti ako proteknu tri godine od dana njenog izricanja. Pri ocjeni da li će sud odrediti prestanak pravnih posljedica osude ili prestanak mjere sigurnosti, sud uzima u obzir ponašanje osuđenika poslije osude, njegovu spremnost da naknadi štetu prouzrokovanu krivičnim djelom, spremnost da vrati imovinsku korist stečenu izvršenjem krivičnog djela, te druge okolnosti koje ukazuju na opravdanost prestanka pravnih posljedica osude. Prestankom pravnih posljedica osude ne dira se u prava trećih lica koja se zasnivaju na osudi. Stoga, evidentno je da se u prednjem smislu radi o potpuno odvojenom postupku, koji skraćuje trajanje mjere bezbjednosti (u KZ FBiH i KZ BD BiH mjere sigurnosti) ili trajanje pravnih posljedica osude, koje može prethoditi brisanju osude, ali nema ograničenja da bude proveden i za one osude čije brisanje nije moguće.

U konačnici zaključak je, da u krajnjem brisanju osude moraju prestati i pravne posljedice osude, međutim trajanje mjera bezbjednosti, odnosno mjera sigurnosti može prolongirati vrijeme potrebno za zakonsko sticanje uslova za brisanje osude po sili zakona, odnosno vrijeme potrebno za sticanje uvjeta za podnošenje molbe za sudsko brisanje osude. Svrha brisanja osude treba da bude potpuna rehabilitacija učinilaca krivičnih djela i njihova reintegracija u društvo, kojem se ista više ne može i ne smije pominjati, te bi se takvo lice po sili zakona moralo smatrati neosuđivanim. Momentom brisanja osude, ranije osuđena osoba ne smije trpiti pravne posljedice osude, jer bi takav tretman bio suprotan principu rehabilitacije i činjenici da se lice ima smatrati neosuđivanim. Postupak brisanja osude u bosansko-hercegovačkom zakonodavstvu uređen je Zakonom o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine²⁷³ ("ZKP BiH") i to u glavi XXIX, Zakonom o krivičnom postupku Federacije Bosne i

---

²⁷² Član 88. KZ RS

²⁷³ Zakon o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH", br. 3/2003, 32/2003 – ispr., 36/2003,

26/2004,

Hercegovine²⁷⁴ (“ZKP FBiH”) u glavi XXX, Zakonom o krivičnom postupku Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine²⁷⁵ (“ZKP BD BiH”) u glavi XXIX, te Zakonom o krivičnom postupku Republike Srpske²⁷⁶ (“ZKP RS”) u glavi XXVII. Budući da su odredbe o postupku brisanja osude identične, nema potrebe osvrnuti se poimenično na svaki od prednje označenih propisa. U uvjerenjima koja se izdaju iz kaznene evidencije, brisana osuda i brisane pravne posljedice osude ne smije se pominjati.²⁷⁷

Naime, brisanje osude može nastupiti po službenoj dužnosti i po prijedlogu osuđenika, odnosno po molbi osuđenika. Brisanje osude po službenoj dužnosti preduzima se kada po zakonu brisanje osude nastupa protekom zakonom određenog vremena, a sve pod uslovom da osuđeni u tom periodu ne učini novo krivično djelo. U tim okolnostima, rješenje o brisanju osude donosi se po službenoj dužnosti i to od strane organa nadležnog za vođenje kaznene evidencije, a nakon što se izvrše potrebna provjeravanja i prikupe podaci o tome da li se protiv osuđenika vodi krivični postupak za neko novo krivično djelo prije isteka zakonom propisanog roka za brisanje osude. Navedeno je propisano članom 401. ZKP BiH, članom 422. ZKP FBiH, članom 401. ZKP BD BiH, te članom 395. ZKP RS.

Nadalje, ukoliko organ nadležan za vođenje kaznene evidencije ne izvrši brisanje osude *ex officio*, osuđenik može podnijeti prijedlog nadležnom organu za vođenje kaznene evidencije da se utvrdi da je brisanje osude nastupilo po sili zakona, pa tek u slučaju da organ ne postupi u roku od 30 dana od prijema prijedloga, odnosno zahtjeva za utvrđivanje brisanja osude po sili zakona, osuđenik može tražiti da rješenje o brisanju osude izvrši sud. Prednje je propisano članom 402. ZKP BiH, članom 423. ZKP FBiH, članom 402. ZKP BD BiH, te članom 396. ZKP RS. Za slučaj da nadležni organ donese rješenje koje nije u korist podnositelja zahtjeva, isti ima pravo izjaviti žalbu o kojoj odlučuje drugostepeni upravni organ, a za slučaj da mu žalba bude odbijena, može pokrenuti upravni spor pred nadležnim sudom. U vezi sa brisanjem uvjetne osude, ukoliko ista ne bude opozvana ni poslije jedne godine dana od dana protoka vremena provjeravanja, sud je taj koji donosi rješenje kojim se utvrđuje brisanje uslovne osude, a rješenje se dostavlja osuđeniku, tužiocu i organu nadležnom za vođenje kaznene evidencije²⁷⁸.

Kada je u pitanju brisanje osude po molbi osuđenika, procesno pravo predviđa da se molba podnosi sudu, a da sud zakazuje ročište na kojem će se saslušati tužilac i osuđenik, te se može od policijskog organa ili uprave ustanove gdje je izdržana kazna zatražiti izvještaj o vladanju osuđenika. Sud može donijeti odluku kojom će udovoljiti takvoj molbi ili istu odbiti, a podnosilac molbe i tužilac mogu izjaviti žalbu na navedenu odluku. Ukoliko sud odbije osuđenika sa molbom za brisanje osude iz razloga što ocjeni da osuđenik svojim ponašanjem nije zaslužio brisanje osude, osuđenik takvu molbu može ponovno uputiti sudu po isteku godine dana od pravomoćnosti rješenja o odbijanju molbe.²⁷⁹ U

63/2004, 13/2005, 48/2005, 46/2006, 29/2007, 53/2007, 58/2008, 12/2009, 16/2009, 53/2009 – dr. zakon, 93/2009, 72/2013 i 65/2018).

²⁷⁴ Zakon o krivičnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine (“Službene novine FBiH”, br. 35/2003, 56/2003 – ispr., 78/2004, 28/2005, 55/2006, 27/2007, 53/2007, 9/2009, 12/2010, 8/2013, 59/2014. i 74/2020)

²⁷⁵ Zakon o krivičnom postupku Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine (“Službeni glasnik Brčko distrikta BiH”, br. 34/2013 – prečišćeni tekst, 27/2014, 3/2019 i 16/2020)

²⁷⁶ Zakon o krivičnom postupku Republike Srpske (“Službeni glasnik RS”, br. 53/2012, 91/2017, 66/2018, i 15/2021)

²⁷⁷ Član 405. ZKP BiH, član 426. ZKP FBiH, član 405. ZKP BD BiH i član 399. ZKP RS

²⁷⁸ Član 403. ZKP BiH, član 424. ZKP FBiH, član 403. ZKP BD BiH i član 397. ZKP RS

²⁷⁹ Član 404 ZKP BiH, član 425. ZKP FBiH, član 404. ZKP BD BiH i član 398. ZKP RS

kontekstu postupka za prestanak pravnih posljedica osude, postupak se pokreće po molbi o kojoj odlučuje sud koji je sudio u prvom stepenu, te u tom smislu sud može zatražiti izvještaj o vladanju osuđenika od policijskog organa, kao i od uprave ustanove u kojoj je izdržavao kaznu, ali će sud svakako ispitati da li je proteklo potrebno vrijeme po zakonu, zakazati ročište i provesti saslušanja radi utvrđivanja činjenica na koja se podnosilac molbe poziva. Za slučaj da sud odbije molbu, nova molba se može podnijeti po isteku roka od jedne godina od pravomoćnosti rješenja kojim je odbijena ranija molba²⁸⁰. Praksa je pokazala da su organi nadležni za vođenje kaznenih evidencija neažurni u svom radu, kada čak ni po proteku rokova propisanih u krivičnim zakonima, ne vrše brisanje osude po službenoj dužnosti, već u velikom broju slučajeva brisanju osude iz kaznene evidencije se pristupa na zahtjev osuđenika, pa čak i u tim slučajevima organi ne postupaju u predviđenim rokovima, već u konačni sud bude taj koji donosi rješenje kojim se nalaže brisanje osude. Mnoge sfere života, kao što su zaposlenje, obrazovanje, sticanje državljanstva druge države, pribavljanje boravišnih i radnih dozvola u drugoj državi, zahtjevaju predočavanje dokaza, odnosno uvjerenja o neosuđivanosti izdatih od nadležnih organa koji vode kaznene evidencije. Pa u tim slučajevima, osoba koja je stekla pravo da joj osuda bude brisanja, te pravo da je se tretira kao neosuđivanom, zapravo i dalje ostaje onemogućena da ostvaruje pravo na rehabilitaciju i potpuno integrisanje u društvo, iz razloga neažurnosti nadležnih organa za vođenje kaznene evidencije, na koji način se vrši eklatantan primjer kršenja osnovnih prava i temeljnih sloboda pojedinca propisanih Evropskom konvencijom za ljudska prava i drugim mnogobrojnim konvencijama koje uređuju pojedinačna osnovna prava i slobode čovjeka.

Rehabilitacija učinilaca krivičnih djela u Hrvatskoj

Imajući u vidu da je u Hrvatskoj na snazi Zakon o pravnim posljedicama osude, kaznenoj evidenciji i rehabilitaciji²⁸¹ (ZOPKER) u nastavku će tema rehabilitacije biti obrađena u okviru ZOPKER-a kao aktuelno važećeg propisa. U glavi trećoj ZOPKER-a se reguliše oblast rehabilitacije na način da prvobitne odredbe uređuju da učinitelj krivičnog djela koji je pravosnažno osuđen ili je oslobođen kazne ima pravo nakon protoka zakonom određenog vremena i pod uvjetima koji su određeni ZOPKER-om, smatrati se osobom koja nije počinila krivično djelo, a njezina prava i slobode ne mogu se razlikovati od prava i sloboda osoba koje nisu počinile krivično djelo.²⁸² Kada je riječ o nastupanju rehabilitacije nakon izdržane, oprostene ili zastarjele kazne zatvora, kazne dugotrajnog zatvora ili kazne maloljetničkog zatvora, odnosno plaćene novčane kazne, osuđene osobe imaju sva prava građanina utvrđena Ustavom, zakonom ili drugim propisima te mogu sticati sva prava osim onih koja su im ograničena sigurnosnom mjerom ili nastupanjem pravne posljedice osude.²⁸³ Navedene odredbe se odnose i na učinitelja krivičnog djela prema kojem je izrečena posebna obaveza, zaštitni nadzor ili ga je sud oslobodio kazne.²⁸⁴ Također, odredba iz člana 19. stava 1. odnosi se i na osobe na uvjetnom otpustu ako njihova prava nisu ograničena posebnim propisima o uvjetnom otpustu.²⁸⁵

Pod uslovom da je učinitelj krivičnog djela ponovno osuđen zbog novoga krivičnog djela,

---

²⁸⁰ Član 406. ZKP BiH, član 427. ZKP FBiH, član 406. ZKP BD BiH i član 400. ZKP RS

²⁸¹ Zakon o pravnim posljedicama osude, kaznenoj evidenciji i rehabilitaciji "Narodne novine", broj 143/12, 105/15, 32/17"

²⁸² Član 18. ZOPKER-a

²⁸³ Član 19. stav 1. ZOPKER-a

²⁸⁴ Član 19. stav 2. ZOPKER-a

²⁸⁵ Član 19. stav 3. ZOPKER-a

rehabilitacija nastupa po sili zakona kada proteknu zakonski određeni rokovi.²⁸⁶ Protekom prednje označenih rokova iz člana 19. stav 4. učinitelj krivičnog djela smatra se neosuđivanim i svaka upotreba podataka o osobi kao učinitelju krivičnog djela zabranjena je, a upotreba tih podataka nema pravni učinak. Rehabilitirana osoba ima pravo poricati prijašnju osuđivanost i zbog toga ne smije biti pozvana na odgovornost niti imati bilo kakve pravne posljedice.²⁸⁷ Rehabilitacija za učinitelje krivičnih djela iz člana 13. stava 4.²⁸⁸ ZOPKER-a nastupa po sili zakona protekom dvostrukih rokova iz stava 4. ovoga člana.²⁸⁹ Izuzetno od člana 17. stav 1.²⁹⁰ ZOPKER-a, ako rehabilitacija nastupi za vrijeme trajanja sigurnosne mjere, podaci o osuđivanosti će se brisati sa datumom nastupa rehabilitacije, a podaci o sigurnosnoj mjeri brisat će se istekom roka trajanja sigurnosne mjere.

Kada po zakonu rehabilitacija nastupa protekom određenog vremena i uz uslov da osuđenik u tom vremenu nije pravosnažno osuđen za novo krivično djelo, rješenje o rehabilitaciji donosi Ministarstvo pravosuđa (Ministarstvo) po službenoj dužnosti.²⁹¹ Ako Ministarstvo ne raspolaže podacima na

---

²⁸⁶ Član 19. stav 4. ZOPKER-a, Rokovi su: dvadeset godina od dana izdržane, zastarjele ili oprostene kazne kod osude na kaznu dugotrajnog zatvora; petnaest godina od dana izdržane, zastarjele ili oprostene kazne kod osude na kaznu zatvora od deset godina ili težu kaznu; deset godina od dana izdržane, zastarjele ili oprostene kazne kod osude na kaznu zatvora od tri godine ili težu kaznu; pet godina od dana izdržane, zastarjele ili oprostene kazne kod osude na kaznu zatvora od jedne godine ili teže kazne te kazne maloljetničkog zatvora; tri godine od dana izdržane, zastarjele ili oprostene kazne kod osude na kaznu zatvora do jedne godine, od dana plaćanja novčane kazne, od dana isteka roka provjeravanja kod uvjetne osude, od dana izvršenja rada za opće dobro i od dana pravomoćnosti odluke o oslobodenju od kazne.

²⁸⁷ Član 19. stav 5. ZOPKER-a

²⁸⁸ (1) Posebno uvjerenje sadržava ograničene podatke iz kaznene evidencije koje se izdaje za posebnu svrhu ili kada je to predviđeno posebnim zakonom. Ograničeni podaci su samo oni podaci koji su potrebni za ispunjenje svrhe zbog koje su zatraženi ili koji su predviđeni u posebnom zakonu.

(2) Ministarstvo će trgovačkim sudovima ovlaštenima za upis u sudski registar dostaviti posebno uvjerenje koje sadrži podatke o izrečenoj sigurnosnoj mjeri zabrane obavljanja određene dužnosti ili djelatnosti osobi osnivača ili osobi ovlaštenoj za zastupanje i predstavljanje subjekta upisa, kada dobije podatak o izvršnosti te sigurnosne mjere.

(3) Podatke iz stavka 2. ovoga članka u odnosu na obrtnika ili osobu ovlaštenu za zastupanje ili predstavljanje drugih pravnih osoba koje nisu upisane u sudski registar trgovačkih sudova Ministarstvo može posebnim uvjerenjem dostaviti nadležnom tijelu za vođenje registra na njegov zahtjev.

(4) Sudovima, tijelima javne vlasti i ustanovama u postupcima zaštite prava i interesa djece kao i u postupcima povjeravanja određenih poslova i zadataka u radu s djecom mogu se na obrazloženi zahtjev posebnim uvjerenjem dostaviti podaci iz kaznene evidencije o pravomoćno osuđenim osobama koje su počinitelji:

– kaznenih djela iz glave XVII. Kaznenog zakona (»Narodne novine«, br. 125/11.),

– kaznenih djela iz članka 154. stavka 1. točke 2; članka 154. stavka 3., članka 155. stavka 2. i članka 156. stavka 1. Kaznenog zakona (»Narodne novine«, br. 125/11.) kada su počinjena prema žrtvi posebno ranjivoj zbog njezine dobi,

– kaznenog djela iz članka 106. stavka 2. i 3. Kaznenog zakona (»Narodne novine«, br. 125/11.),

– kaznenih djela iz članka 175. stavka 2., članka 178. stavka 3., članka 188. stavka 4. i 5., članka 191. stavka 2., članka 192., članka 193. stavka 2., članka 194., članka 195. stavka 1., stavka 4., stavka 5. i stavka 6., članka 196., članka 197., članka 197.a i članka 198. Kaznenog zakona (»Narodne novine«, br. 110/97., 27/98., 50/00., 129/00., 51/01., 11/03., 190/03., 105/04., 84/05., 71/06., 110/07., 152/08. i 57/11.).

²⁸⁹ Član 19. stav 6. ZOPKER-a

²⁹⁰ Član 17. stav 1. - „Podaci kaznene evidencije iz članka 6. ovoga Zakona brišu se potpuno i trajno iz baze podataka po proteku rokova iz članka 19. stavaka 4., 6. i 7. ovoga Zakona.“

²⁹¹ Član 20. stav 1. ZOPKER-a

temelju kojih bi moglo valjano odlučiti o nastupu rehabilitacije, uputit će podnositelja zahtjeva da zahtjev podnese prvostepenom sudu koji će o tome odlučiti nakon očitovanja nadležnog državnog advokata ako se postupak vodio na njegov zahtjev.²⁹² Ako Ministarstvo ne donese rješenje o rehabilitaciji, osoba čiji se podaci nalaze u kaznenoj evidenciji može tražiti da se utvrdi da je rehabilitacija nastupila po zakonu.²⁹³ Ako Ministarstvo odbije zahtjev ili ne odluči o zahtjevu u roku od 30 dana od podnošenja zahtjeva, osoba ima pravo pokrenuti upravni spor.²⁹⁴ U glavi dva ZOPKER-a je regulisana kaznena evidencija. Kaznenu evidenciju ustrojava i vodi ministarstvo nadležno za pravosuđe koje je ujedno i središnje tijelo za razmjenu tih podataka s drugim državama.²⁹⁵ Evidenciju odgojnih mjera izrečenih maloljetnim osobama i mlađim punoljetnim osobama vodi ministarstvo nadležno za poslove socijalne skrbi.²⁹⁶ Kaznena evidencija vodi se za fizičke i pravne osobe („osobe“) koje su za krivična djela pravosnažno osuđene u Republici Hrvatskoj.²⁹⁷ Kaznena evidencija vodi se i za državljane Republike Hrvatske i za pravne osobe sa sjedištem u Republici Hrvatskoj koje su za krivična djela pravosnažno osuđene izvan Republike Hrvatske, ako su ti podaci dostavljeni Ministarstvu.²⁹⁸ U okviru kaznene evidencije sadržan je i popis pravosnažno osuđenih osoba za krivična djela spolnog zlostavljanja i iskorištavanja djeteta i ostalih krivičnih djela iz člana 13. stava 4. ZOPKER-a.²⁹⁹ Kaznena evidencija vodi se pomoću informatičke tehnologije uz zaštitu pristupa i gubitaka unesenih podataka prema posebnim propisima informacijske sigurnosti i zaštite ličnih podataka.³⁰⁰ Upis podataka u kaznenu evidenciju Ministarstvo obavlja na temelju podataka iz pravosnažnih sudskih odluka i drugih akata.³⁰¹ Podatke iz člana 6.³⁰² ZOPKER-a Ministarstvu dostavljaju sudovi, te druga nadležna tijela čije odluke mijenjaju podatke koji se upisuju u kaznenu evidenciju.³⁰³ Kaznionice i zatvori će bez odgađanja dostaviti Ministarstvu podatke o datumu izdržane

---

²⁹² Član 20. stav 2. ZOPKER-a

²⁹³ Član 21. stav 1. ZOPKER-a

²⁹⁴ Član 21. stav 2. ZOPKER-a

²⁹⁵ Član 3. stav 1. ZOPKER-a

²⁹⁶ Član 3. stav 2. ZOPKER-a

²⁹⁷ Član 4. stav 1. ZOPKER-a

²⁹⁸ Član 4. stav 2. ZOPKER-a

²⁹⁹ Član 4. stav 3. ZOPKER-a

³⁰⁰ Član 5. ZOPKER-a

³⁰¹ Član 7. ZOPKER-a

³⁰² Kaznena evidencija sadržava:

a) podatke o istovjetnosti osuđene osobe, i to u pravilu: ime i prezime, rođeno prezime, osobni identifikacijski broj („OIB“), ime i prezime oca i majke, rođeno prezime majke, datum, mjesto i država rođenja, državljanstvo, prebivalište i boravište, a za pravnu osobu: tvrtka, odnosno puni naziv pravne osobe, sjedište i OIB,

b) podatke o presudi, kaznenom djelu te kaznenopravnim sankcijama, i to: naziv suda, broj i datum donošenja te datum pravomoćnosti presude, vrsta, visina ili trajanje kaznenopravnih sankcija i drugih mjera, podaci o zamjeni kazne zatvora radom za opće dobro na slobodi, odluka o oslobođenju od kazne, podaci o izdržanoj, zastarjeloj i oproštenoj kazni te drugim mjerama,

c) podatke o izmjenama osude, i to: ispravak presude, odluka povodom izvanrednih pravnih lijekova, odluka o zamjeni neplaćene novčane kazne kaznom zatvora, uvjetnom otpustu, amnestiji i pomilovanju te opozivu uvjetne osude ili uvjetnog otpusta.

³⁰³ Član 8 stav 1. ZOPKER-a

kazne ili o datumu isteka kazne, uredi za probaciju o datumu izvršenja rada za opće dobro, a sudovi o datumu plaćanja novčane kazne.³⁰⁴ Nadležno tijelo za pomilovanje dostavit će Ministarstvu podatke o pomilovanju osuđene osobe bez odgađanja.³⁰⁵ Dostavljene podatke Ministarstvo će upisati u bazu podataka kaznene evidencije u najkraćem mogućem roku.³⁰⁶ Nadalje, Ministarstvo osigurava sudovima i državnim odvjetništvima neposredan pristup podacima upisanim u kaznenu evidenciju u odnosu na osobu za koju je započeo kazneni progon.³⁰⁷ Ministarstvo osigurava policiji i državnom odvjetništvu neposredan pristup podacima o pravosnažno osuđenim osobama, radi sprječavanja, otkrivanja i progona kaznenih djela.³⁰⁸ Ministar unutarnjih poslova i Glavni državni odvjetnik Republike Hrvatske posebnom odlukom određuje osobe ovlaštene za neposredan pristup navedenim podacima.³⁰⁹ Nitko nema pravo zahtijevati od građana da podnesu dokaze o svojoj osuđivanosti ili neosuđivanosti.³¹⁰ Iznimno, kada se radi o zasnivanju radnog odnosa ili povjeravanju poslova čije obavljanje podrazumijeva redovite kontakte s djecom, poslodavac može, uz saglasnost osobe za koju se podaci traže, zatražiti izdavanje posebnog uvjerenja o podacima iz člana 13. stav 4. ZOPKER-a.³¹¹ Osoba ima pravo tražiti podatke iz kaznene evidencije za sebe ako su joj ti podaci potrebni radi ostvarivanja nekog prava u inostranstvu ili u međunarodnoj organizaciji.³¹² Podaci kaznene evidencije iz člana 6. ZOPKER-a brišu se potpuno i trajno iz baze podataka po proteku rokova iz člana 19. stavova 4., 6. i 7. ZOPKER-a.³¹³ Podaci iz kaznene evidencije brišu se na temelju rješenja o rehabilitaciji tijela nadležnog za vođenje kaznene evidencije, na osnovu pravosnažne sudske odluke o rehabilitaciji i na osnovu odluke tijela nadležnog za davanje amnestije ili pomilovanja kojom se daje prijevremena rehabilitacija.³¹⁴ Ministarstvo će o činjenici brisanja podataka iz kaznene evidencije za pravnu osobu obavijestiti sudski ili drugi registar u koji je ta pravna osoba upisana.³¹⁵

Diskusija o potrebi i opravdanosti uvođenja registra učinitelja seksualnih delikata na štetu djece, poznat pod imenom „registrom pedofila“, na neki je način riješena donošenjem ZOPKER-a koji predviđa regulisanje i popisa učinitelja krivičnih djela spolnog zlostavljanja i iskorištavanja djece tako da se nalaze u krivičnim evidencijama i u njima ostaju upisani dvostruko duže nego ostali učinitelji krivičnih djela, a podatke o tome ko je učinitelj tih djela može dobiti krug ovlaštenika koji je vrlo općenito određen odredbom člana 13. stav 4. ZOPKER-a. Smatra se da je obaveza uvođenja tog popisa i njegove regulacije u ZOPKER-u preuzeta ratifikacijom Konvencije Vijeća Europe o zaštiti djece od seksualnog iskorištavanja i seksualnog zlostavljanja (Konvencija)³¹⁶ iz 2011. godine, tačnije

---

³⁰⁴ Član 8 stav 2. ZOPKER-a

³⁰⁵ Član 8 stav 3. ZOPKER-a

³⁰⁶ Član 8 stav 4. ZOPKER-a

³⁰⁷ Član 9 stav 1. ZOPKER-a

³⁰⁸ Član 9 stav 2. ZOPKER-a

³⁰⁹ Član 9 stav 3. ZOPKER-a

³¹⁰ Član 14 stav 1. ZOPKER-a

³¹¹ Član 14 stav 2. ZOPKER-a

³¹² Član 14 stav 3. ZOPKER-a

³¹³ Član 17 stav 1. ZOPKER-a

³¹⁴ Član 17 stav 2. ZOPKER-a

³¹⁵ Član 17 stav 3. ZOPKER-a

³¹⁶ Konvencija Vijeća Europe o zaštiti djece od seksualnog iskorištavanja i seksualnog zlostavljanja, dostupno na http://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/children/Source/LanzaroteConvention_hr1.pdf (23.03.2022.)

odredbom člana 37. Konvencije, koja u stavu 1. glasi: „S ciljem sprječavanja i kaznenog progona kaznenih djela utvrđenih u skladu s ovom Konvencijom, svaka će stranka usvojiti potrebne zakonodavne ili druge mjere za prikupljanje i pohranu, u skladu s relevantnim odredbama o zaštiti osobnih podataka i drugim relevantnim pravilima i jamstvima koje propisuje unutarnje pravo, podataka vezanih uz identitet i genetički profil (DNK) osoba osuđenih za kaznena djela utvrđena u skladu s ovom Konvencijom.“

Obaveza koja se može iščitati iz odredbe jest da se prvenstveno iz preventivnih razloga u nacionalnim zakonodavstvima treba predvidjeti mogućnost prikupljanja i pohrane podataka o učiniteljima krivičnih djela iz kataloga koji je određen članovima 18. do 23. predmetne Konvencije, a u te bi podatke ulazili podaci o identitetu i genetskom profilu osuđenika za ta krivična djela.³¹⁷ U *Explanatory report* uz Konvenciju navedeno je da se ta obaveza odnosi na podatke o genetskom profilu koji su dobiveni iz DNK, a ne i na sam uzorak DNK.³¹⁸ Centar za forenzična ispitivanja, istraživanja i vještačenja „Ivan Vučetić“ pri Ministarstvu unutrašnjih poslova,³¹⁹ kojem je jedna od osnovnih djelatnosti izuzimanje tragova sa mjesta počinjenja krivičnih djela i pohrana takvih podataka kako bi dobili relevantan materijalni dokaz u krivičnom postupku, zasigurno posjeduje neki oblik registra DNK profila i osoba kojima pripada, pa bi se shodno tome moglo zaključiti da je u tome obaveza preuzeta ratifikacijom Konvencije ispunjena te je pitanje je li potreban i poseban popis počinitelja krivičnih djela spolnog zlostavljanja i iskorištavanja djece u okviru kaznenih evidencija. Argument da je bilo potrebno uvođenje takvog popisa išao bi u prilog omogućavanja dobivanja podatka iz kaznene evidencija dosta širokom krugu ovlaštenika u poslovima povjeravanja skrbi nad djecom, s ciljem sprječavanja počinjenja seksualnih krivičnih djela na štetu djece. Međutim, tim registrom samo bi se djelimično ostvarila ova svrha.³²⁰ Za veću efikasnost trebalo bi propisati i neke posebne obaveze učiniteljima takvih krivičnih djela: da se javljaju u određenom periodu socijalnom radniku, da javljaju promjene prebivališta, dobivanje zaposlenja i slično, u kombinaciji sa sigurnosnim mjerama, naročito sigurnosnom mjerom zaštitnog nadzora po punom izvršenju kazne zatvora, koja je predviđena u članu 76. KZ.³²¹ Treba istaknuti da nama nije poznato da su provedena istraživanja koja bi pokazivala učinkovitost takvog registra,³²² to više što se u nekim zemljama, primjerice SAD, uvođenje registra, i to otvorenog tipa, pokazalo kao ne baš najbolje rješenje.

Temelj za vođenje popisa učinitelja krivičnih djela spolnog zlostavljanja i iskorištavanja djece implicitno je sadržan u članu 13. stav 4. ZOPKER-a, u kojem se navodi da se „sudovima, tijelima javne vlasti i ustanovama u postupcima zaštite prava i interesa djece kao i u postupcima povjeravanja određenih poslova i zadataka u radu s djecom“ temeljem obrazloženog zahtjeva koji podnose mogu dostaviti podaci o učiniteljima krivičnih djela koja su taksativno nabrojena u ovom stavu, odnosno ako su počinitelji krivičnih djela spolnog zlostavljanja i iskorištavanja djeteta iz glave XVII. KZ-a, teških

---

³¹⁷ A. Kurtović Mišić, M. Dragičević Prtenjača, V. Strinić, (2012), „Novosti kod instituta pomilovanja pravnih posljedica osude, rehabilitacije i davanja podataka iz kaznene evidencije“, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu (Zagreb), vol. 19, broj 2/2012, str. 726.

³¹⁸ Explanatory report uz Konvenciju Vijeća Europe o zaštiti djece od seksualnog iskorištavanja i seksualnog zlostavljanja, 243. dostupno na: <http://www.conventions.coe.int/Treaty/EN/Reports/Html/201.htm> (23.03.2022.)

³¹⁹ Od 1998. godine Centar za forenzična ispitivanja punopravni je član ENFSI-a (European Network of Forensic Science Institutes) – krovne organizacije nacionalnih forenzičnih instituta Europe, koja okuplja ukupno 56 članica iz gotovo svih država Europe, vidi: A. Kurtović Mišić, M. Dragičević Prtenjača, V. Strinić, (2012), *op.cit.*, str. 726.

³²⁰ A. Kurtović Mišić, M. Dragičević Prtenjača, V. Strinić, (2012), *op.cit.*, str. 727.

³²¹ *Ibid*

³²² K. Turković (2008), Baza podataka prema Konvenciji Vijeća Europe o zaštiti djece od spolnog zlostavljanja i iskorištavanja i neki primjeri i rješenja iz stranih zakonodavstava, Baza podataka o počiniteljima spolnih delikata na štetu djece - zbornik priopćenja sa stručne rasprave, Zagreb, str.18.

kaznenih djela protiv spolne slobode kada su počinjena prema žrtvi posebno ranjivoj zbog njezine dobi,³²³ bludnih radnji iz člana 155. stava 2. KZ-a, spolnog uznemiravanja³²⁴ kada su počinjeni prema žrtvi posebno ranjivoj zbog njezine dobi, trgovanja ljudima iz članka 106. stavova 2. i 3. KZ-a.

Popis učinitelja krivičnih djela spolnog zlostavljanja i iskorištavanja djece, prema pravilima koja su određena ZOKPER-om, bio bi poluotvoreni tip registra te bi se ovlaštenicima za dobivanje podatka iz kaznene evidencije davalo posebno uvjerenje.³²⁵ Zatvoreni tip registra podrazumijeva da se podaci iz kaznene evidencije o osobama koje su počinile seksualna kaznena djela na štetu djece daju samo tijelima kaznenog progona i sudovima, dok je kod poluotvorenog tipa krug ovlaštenika širi pa se pod određenim uvjetima i zbog određene svrhe podaci mogu davati i osobama na koje se odnose ili čak i nekim trećim fizičkim ili pravnim osobama.³²⁶ Potpuno otvoreni tip registra usvojen je u SAD-u donošenjem Megan's Law 1994. godine,³²⁷ koji je stupio na snagu 1996. godine, kada se započelo sa liberalizacijom pristupa registrima koji su sadržavali podatke o počiniteljima seksualnih krivičnih djela, što je kulminiralo 2004. godine kada su registri postali dostupni javnosti putem interneta. Takva liberalizacija pristupa podacima registru o počiniteljima seksualnih krivičnih djela započela je sa donošenjem triju federalnih akata koji su nazvani prema žrtvama tih krivičnih djela. Jedan je *Jacob Wetterling Crimes Against Children and Sexually Violent Offender Registration Act iz 1994. godine* ili skraćeno *The Wetterling Act*, koji je bio inkorporiran u Federal Violent Crime Control and Law Enforcement Act iz 1994. godine, drugi je *Megan's Law iz 1994. godine*; 1996. godine donesena je federalna verzija *Megan's Law*, a treći je *Pam Lychner Sexual Offender Tracking and Identification Act iz 1996. godine* ili skraćeno *The Lychner Act*.³²⁸ U tih gotovo dvadesetak godina od kada se takav pristup usvojio u SAD-u pokazale su se i vrlo negativne strane takvog rješenja, jer su pojedinci počeli uzimati pravdu u svoje ruke.³²⁹

Rehabilitacija učinilaca krivičnih djela u Srbiji

Imajući u vidu da je u Srbiji na snazi Krivični zakonik³³⁰ ("KZRS") u nastavku će tema rehabilitacije biti obrađena u okviru KZRS kao aktuelno važećeg propisa. Rehabilitacija, prestanak pravnih posljedica osude i davanje podataka iz kaznene evidencije je regulisano u glavi devetoj KZRS-a, dok glava osam reguliše pravne posljedice osude. Opšti pojam rehabilitacije podrazumijeva da se rehabilitacijom briše osuda i prestaju sve njene pravne posljedice, a osuđeni se smatra neosuđivanim.³³¹ Rehabilitacija nastaje ili na osnovu samog zakona (zakonska rehabilitacija) ili po molbi osuđenog lica na osnovu sudske odluke (sudska rehabilitacija).³³² Rehabilitacijom se ne dira u

³²³ Član 154. stav 1. tačka 2.; 154. stav 2., 154. stav 3. KZ

³²⁴ Član 156. stav 1. KZ

³²⁵ A. Kurtović Mišić, M. Dragičević Prtenjača, V. Strinić, (2012), *op.cit.*, str. 731.

³²⁶ D. Derenčinović, A.M. Getoš, M. Dragičević Prtenjača (2008), Uvjetna sloboda u zatvoru bez zidova - kaznenopravna i kriminološka analiza zahtjeva za „liberalizacijom“, pristupa kaznenoj evidenciji, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, Zagreb, vol.15, br. 2, str.1009.

³²⁷ Vidi: <https://www.pameganslaw.state.pa.us/Home/TermsAndConditions> (23. 03. 2022.)

³²⁸ A. Kurtović Mišić, M. Dragičević Prtenjača, V. Strinić, (2012), *op.cit.*, str. 731.

³²⁹ *Ibid.*

³³⁰ Službeni glasnik RS, br. 85/2005, 88/2005 - ispr., 107/2005 - ispr., 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013, 108/2014, 94/2016 i 35/2019

³³¹ Član 97. stav 1. KZRS-a

³³² Član 97. stav 2. KZRS-a

prava trećih lica koja se zasnivaju na osudi.³³³ Zakonska rehabilitacija se daje samo licima koja prije osude na koju se odnosi rehabilitacija nisu bila osuđivana ili koja su se po zakonu smatrala neosuđivanim.³³⁴ Zakonska rehabilitacija nastaje, ako³³⁵ 1) lice koje je oglašeno krivim, a oslobođeno od kazne ili kojem je izrečena sudska opomena, u roku od godinu dana od pravnosnažnosti presude, odnosno rješenja ne učini novo krivično djelo; 2) lice kojem je izrečena uslovna osuda, u vreme provjeravanja i u roku od godinu dana po isteku roka provjeravanja, ne učini novo krivično djelo; 3) lice koje je osuđeno na novčanu kaznu, kaznu rada u javnom interesu, oduzimanja vozačke dozvole ili kaznu zatvora do šest meseci, u roku od tri godine od dana kad je ta kazna izvršena, zastarjela ili oprostena, ne učini novo krivično djelo; 4) lice koje je osuđeno na kaznu zatvora preko šest meseci do jedne godine, u roku od pet godina od dana kad je ta kazna izvršena, zastarjela ili oprostena, ne učini novo krivično djelo i 5) lice koje je osuđeno na kaznu zatvora preko jedne do tri godine, u roku od deset godina od dana kad je ta kazna izvršena, zastarjela ili oprostena, ne učini novo krivično djelo. Bitno za naglasiti je da zakonska rehabilitacija ne nastaje ako sporedna kazna još nije izvršena ili ako još traju mjere bezbjednosti.³³⁶

Kada je riječ o sudskoj rehabilitaciji, ona se može dati licu koje je osuđeno na kaznu zatvora preko tri do pet godina, ako u roku od deset godina od dana kad je ta kazna izdržana, zastarjela ili oprostena ne učini novo krivično djelo.³³⁷ U prethodno spomenutom slučaju, sud će dati rehabilitaciju ako nađe da je osuđeno lice svojim vladanjem zaslužilo rehabilitaciju i ako je, prema svojim mogućnostima, naknadilo štetu prouzrokovanu krivičnim djelom, pri čemu je sud dužan da uzme u obzir i sve druge okolnosti od značaja za davanje rehabilitacije, a posebno prirodu i značaj djela.³³⁸ Isto kao i kod zakonske rehabilitacije, sudska rehabilitacija ne može se dati ako sporedna kazna još nije izvršena ili ako još traju mjere bezbjednosti.³³⁹ Licu koje je više puta osuđivano sud može dati rehabilitaciju samo ako su ispunjeni uslovi iz članova 98. i 99. KZRS-a u pogledu svakog krivičnog djela za koje je osuđeno. Pri ocjeni da li će u ovakvom slučaju dati rehabilitaciju sud će uzeti u obzir okolnosti iz člana 99. stav 2. KZRS-a.³⁴⁰ Sadržaj i davanje podataka iz kaznene evidencije podrazumijeva nekoliko stvari. Kaznena evidencija sadrži lične podatke o učiniocu krivičnog djela, o krivičnom djelu za koje je osuđen, podatke o kazni, uslovnoj osudi, sudskoj opomeni, oslobođenju od kazne i oprostenoj kazni, kao i podatke o pravnim posljedicama osude. U kaznenu evidenciju se unose i kasnije izmjene podataka sadržanih u kaznenoj evidenciji, podaci o izdržavanju kazne, kao i poništenje evidencije o pogrešnoj osudi.³⁴¹ Podaci iz kaznene evidencije mogu se dati samo sudu, javnom tužiocu i policiji u vezi sa krivičnim postupkom koji se vodi protiv lica koje je ranije bilo osuđeno, organu za izvršenje krivičnih sankcija i organu koji učestvuje u postupku davanja amnestije, pomilovanja, rehabilitacije ili odlučivanja o prestanku pravnih posljedica osude, kao i organima starateljstva, kad je to potrebno za vršenje poslova iz njihove nadležnosti. Podaci iz kaznene evidencije mogu se dati i drugim državnim organima koji su nadležni za otkrivanje i sprečavanje izvršenja krivičnih djela, kada je to posebnim zakonom propisano.³⁴²

---

³³³ Član 97. stav 3. KZRS-a

³³⁴ Član 98. stav 1. KZRS-a

³³⁵ Član 98. stav 2. KZRS-a

³³⁶ Član 98. stav 3. KZRS-a

³³⁷ Član 99. stav 1. KZRS-a

³³⁸ Član 99. stav 2. KZRS-a

³³⁹ Član 99. stav 3. KZRS-a

³⁴⁰ Član 100. KZRS-a

³⁴¹ Član 102. stav 1. KZRS-a

³⁴² Član 102. stav 2. KZRS-a

Podaci iz kaznene evidencije mogu se, na obrazložen zahtjev, dati i državnom organu, preduzeću, drugoj organizaciji ili preduzetniku, ako još traju pravne posljedice osude ili mjere bezbjednosti i ako za to postoji opravdani interes zasnovan na zakonu.³⁴³ Niko nema prava da traži od građanina da podnosi dokaz o svojoj osuđivanosti ili neosuđivanosti,³⁴⁴ dok se građanima, na njihov zahtjev, mogu davati podaci o njihovoj osuđivanosti ili neosuđivanosti.³⁴⁵ Također, KZRS propisuje da se podaci o brisanju osudi ne mogu nikom dati.³⁴⁶

Zaključak

Sušтина rehabilitacije se ogleda u tome da se njome obezbjedi licu koje je osuđivano, da mu ranija osuda za izvršeno krivično djelo u kasnijem redovnom životu pravno ni u čemu ne smeta. U interesu cijelog društva je skidanje etikete osuđivanosti i reintegracija osuđenog lica u društvenu zajednicu. Nastupanjem rehabilitacije osuđeni stiče sva prava kao i ostali građani i smatra se neosuđivanim. Rehabilitovano lice ima pravo poricati raniju osuđivanost i zbog toga ne može biti pozvan na odgovornost, niti može imati bilo kakve pravne posljedice, a u službenim ispravama se ne spominje njegova osuda. Rehabilitacijom se stimulira osuđenik da se dobro vlada nakon izdržane kazne i da ubuduće ne vrši krivična djela. Slijedeći navedeni pravac argumentacije, krivična zakonodavstva Hrvatske i Srbije mogla bi se posmatrati kao “blago” razvijenija u odnosu na Bosnu i Hercegovinu. Međutim, praksa u ove tri zemlje na polju rehabilitacije, posljedica osude kao i brisanja krivičnih djela iz kaznenih evidencija je pokazala da je potrebno dosta više pažnje posvetiti ovoj temi, budući da se radi o veoma važnom krivičnompravnom institutu.

Literatura

Knjige i članci

1. Anita Kurtović Mišić, Marta Dragičević Prtenjača, Višnja Strinić, (2012), „Novosti kod instituta pomilovanja pravnih posljedica osude, rehabilitacije i davanja podataka iz kaznene evidencije“, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, Zagreb, vol. 19, broj 2/2012;
2. Borislav Petrović, Dragan Jovašević, Amila Ferhatović (2016), „Krivično pravo II“, Pravni fakultet Univerziteta u Sarajevu, Sarajevo;
3. Davor Derenčinović, Anna-Maria Getoš, Marta Dragičević Prtenjača (2008), Uvjetna sloboda u zatvoru bez zidova - kaznenopravna i kriminološka analiza zahtjeva za „liberalizacijom“, pristupa kaznenoj evidenciji, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, Zagreb, vol.15, br. 2, str.1009.;
4. Dušan Jakovljević (1990), “Rehabilitacija u krivičnom pravu”, IDP “Naučna knjiga” Beograd;
5. Hajrija Sijerčić-Čolić (2012), “Krivično procesno pravo, Knjiga II, Tok redovnog krivičnog postupka i posebni postupci”, Pravni fakultet Univerziteta u Sarajevu, Sarajevo;
6. Ksenija Turković (2008), Baza podataka prema Konvenciji Vijeća Europe o zaštiti djece od spolnog zlostavljanja i iskorištavanja i neki primjeri i rješenja iz stranih zakonodavstava, Baza podataka o počiniteljima spolnih delikata na štetu djece - zbornik priopćenja sa stručne rasprave, Zagreb;
7. Velinka Grozdanić, Marissabell Škorić (2009), „Uvod u kazneno pravo – Opći dio“, Organizator d.o.o. Zagreb, Zagreb.
8. Miloš Babić, Ljiljana Filipović, Ivanka Marković i Zdravko Rajić Komentari krivičnih/kaznenih zakona u Bosni i Hercegovini, Knjiga I, Savjet/Vijeće Evrope i Evropska komisija, 2005.

---

³⁴³ Član 102. stav 3. KZRS-a

³⁴⁴ Član 102. stav 4. KZRS-a

³⁴⁵ Član 102. stav 5. KZRS-a

³⁴⁶ Član 102. stav 6. KZRS-a

Zakonski akti

1. Krivični zakon Bosne i Hercegovine ("Sl. glasnik BiH", br. 3/2003, 32/2003 - ispr., 37/2003, 54/2004, 61/2004, 30/2005, 53/2006, 55/2006, 8/2010, 47/2014, 22/2015, 40/2015, 35/2018 i 46/2021);
2. Krivični zakon Federacije Bosne i Hercegovine ("Sl. novine FBiH", br. 36/2003, 21/2004 - ispr., 69/2004, 18/2005, 42/2010, 42/2011, 59/2014, 76/2014, 46/2016 i 75/2017);
3. Krivični zakonik Republike Srpske ("Sl. glasnik RS", br. 64/2017, 104/2018 - odluka US, 15/2021 i 89/2021);
4. Krivični zakon Brčko distrikta Bosne i Hercegovine ("Sl. glasnik Brčko distrikta BiH", br. 19/2020 – prečiš. tekst);
5. Zakon o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine ("Sl. glasnik BiH", br. 3/2003, 32/2003 - ispr, 36/2003, 26/2004, 63/2004, 13/2005, 48/2005, 46/2006, 29/2007, 53/2007, 58/2008, 12/2009, 16/2009, 53/2009 - dr. zakon, 93/2009, 72/2013 i 65/2018);
6. Zakon o krivičnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine ("Sl. novine FBiH", br. 35/2003, 56/2003 - ispr., 78/2004, 28/2005, 55/2006, 27/2007, 53/2007, 9/2009, 12/2010, 8/2013, 59/2014 i 74/2020);
7. Zakon o krivičnom postupku Republike Srpske ("Sl. glasnik RS", br. 53/2012, 91/2017, 66/2018 i 15/2021);
8. Zakon o krivičnom postupku Brčko distrikta Bosne i Hercegovine ("Sl. glasnik Brčko distrikta BiH", br. 34/2013 - prečišćen tekst, 27/2014, 3/2019 i 16/2020);
9. Komentari krivičnih/kaznenih zakona u Bosni i Hercegovini (2005), Knjiga I, Savjet/Vijeće Evrope i Evropska komisija.
10. Kazneni zakon Republike Hrvatske, „Narodne novine“, broj 110/97, 27/98, 50/00 – Odluka Ustavnog suda Republike Hrvatske, 129/00, 51/01, 111/03, 190/03 – Odluka Ustavnog suda Republike Hrvatske, 105/04, 84/05, 71/06, 110/07, 152/08, 57/11, 77/11 - OUSRH, 125/11;
11. Kazneni zakon Republike Hrvatske, „Narodne novine“, prečišćeni tekst zakona, broj 125/11, 144/12, 56/15, 61/15, 101/17, 118/18, 126/19, 84/21;
12. Zakon o pravnim posljedicama osude, kaznenoj evidenciji i rehabilitaciji Republike Hrvatske, „Narodne novine“, broj 143/12, 105/15, 32/17;
13. Konvencija Vijeća Evrope o zaštiti djece od seksualnog iskorištavanja i seksualnog zlostavljanja, dostupna na http://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/children/Source/LanzaroteConvention_hr1.pdf;
14. Explanatory report uz Konvenciju Vijeća Evrope o zaštiti djece od seksualnog iskorištavanja i seksualnog zlostavljanja, 243, dostupno na <http://www.conventions.coe.int/Treaty/EN/Reports/Html/201.html>
15. Krivični zakonik Republike Srbije, „Službeni glasnik RS“, broj 85/2005, 88/2005 - ispr., 107/2005 - ispr., 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013, 108/2014, 94/2016 i 35/2019;
16. Slučajevi iz prakse, dostupno na: <https://www.besplatnapravnaedukacija.rs/kategorija/krivicnopravo/rehabilitacija/page/2/>

REHABILITATION OF PERPETRATORS OF CRIMINAL OFFENSES IN BOSNIA AND HERZEGOVINA, THE REPUBLIC OF CROATIA AND THE REPUBLIC OF SERBIA

Summary: *Rehabilitation represents the right of a convicted person to be considered a person who has not committed a criminal offense after a certain period of time has passed since serving the sentence, and under conditions determined by law. So, the purpose of rehabilitation is to stop the negative effect of the legal consequences of the conviction, and in this way to make the ex-convict equal in all rights with other citizens. In the paper, the authors talk about the concept, types and historical development of the rehabilitation system. They indicate problems related to rehabilitation, as well as differences compared to similar criminal justice institutes, which can create confusion in the understanding of this institute. In the largest part of the work, they give an overview of the current solutions in the regulations of Bosnia and Herzegovina, the Republic of Croatia and the Republic of Serbia, emphasizing important similarities and differences between the aforementioned solutions and pointing to specific institutes, criminal records and special registers of specific perpetrators of certain criminal acts.*

Keywords: *rehabilitation, convicted persons, Bosnia and Herzegovina, Republic of Serbia, Republic of Croatia, regulations, practice*